Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 245/2011, ECLI:CZ:NS:2011:8.TDO.245.2011.1

Číslo: 11/2012

Právní věta:

U pokračování v trestném činu podle § 116 tr. zákoníku je pro posouzení, zda došlo k promlčení trestní odpovědnosti podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku, rozhodné, kdy byla trestná činnost ukončena. Podstatný je proto okamžik, kdy bylo ukončeno páchání posledního dílčího útoku tohoto trestného činu. Počátek běhu promlčecí doby podle § 34 odst. 2 tr. zákoníku nelze odvíjet samostatně od spáchání jeho dílčích útoků, eventuálně jen některých z nich, ale až od toho okamžiku, kdy bylo ukončeno jednání u posledního dílčího útoku, anebo od okamžiku, kdy nejpozději nastal účinek vyvolaný některým z dílčích útoků, jde-li o trestný čin, u něhož je účinek znakem základní nebo kvalifikované skutkové podstaty.

Tato zásada se uplatní i v případě ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž v řízení, v němž se ukládá takový trest, už nelze posuzovat otázku promlčení trestní odpovědnosti těch dílčích útoků pokračujícího trestného činu, za který byl pachatel již odsouzen dřívějším rozsudkem, který byl posléze ve výroku o vině a trestu zrušen v rámci ukládání společného trestu

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.03.2011

Spisová značka: 8 Tdo 245/2011

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pokračování v trestném činu, Promlčení trestní odpovědnosti, Společný trest za pokračování v trestném činu

Předpisy: § 116 tr. zákoníku
§ 34 odst. 2 tr. zákoníku
§ 45 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání, které podal obviněný P. M. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. 6 To 80/2010, v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 46 T 5/2010.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2010, sp. zn. 46 T 5/2010, byl podle § 45 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), zrušen výrok o vině trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění zákona č. 265/2001 Sb. (dále jen „tr. zák.“), a dvěma trestnými činy podvodu podle § 250 odst. 1, 2 tr. zák., jimiž byl obviněný P. M. uznán vinným rozsudkem Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 4 T 126/2003, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 6. 2004, sp. zn. 2 To 499/2004, dále byl zrušen výrok o trestu, který mu byl uložen citovanými rozhodnutími, jakož i další výroky, které mají v uvedeném výroku o vině svůj podklad, a obviněný byl pod body I. 1) až 41), II. 1a) až 1q), 2), 3), 4a) až 4c), 5) uznán vinným zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku.

Tohoto zločinu se dopustil v podstatě tím, že

I.

v období od 10. 6. 1996 do 1. 8. 2003 jako fyzická osoba podnikající pod obchodním jménem P. M. nebo jako jednatel společnosti A. A. K., s. r. o., nebo jako osoba vystupující pod různými jmény jako jednatel obchodních společností, aniž měl jakékoli oprávnění jednat jejich jménem, konkrétně jako M. K., jako jednatel obchodní společnosti B., s. r. o., jako J. L., zástupce obchodní společnosti EB C., a. s., jako V. Š., jednatel obchodní společnosti A. CZ s. r. o., jako P. B., jednatel téže obchodní společnosti, a pan B., jednatel obchodní společnosti BM M. v. L., s. r. o., postupně s vědomím, že nezaplatí kupní cenu za odebrané zboží, když nebyl schopen řádně a včas splnit své závazky, přičemž o této skutečnosti neinformoval prodávající, a uvedl je tak v omyl ohledně možnosti řádné úhrady zboží, odebral od jednotlivých prodávajících konkrétní zboží uvedené pod body I. 1) až 41) ve výroku o vině rozsudku, a způsobil tak škodu v celkové výši nejméně 16 561 627 Kč;

II.

1) v době od 16. 9. 1996 do 11. 3. 1997 ve V. M., v České spořitelně, a. s., okresní pobočce N. J., společně s I. K., za pomoci spoluobviněné Ing. B. K., vedoucí detašovaného pracoviště úvěru fyzických osob, vylákal postupně celkem v 17 případech od různých osob podpis očíslované písemnosti nazvané „Smlouva o úvěru“ za účelem poskytnutí hotovostního střednědobého úvěru v částkách ve výši 300 000 Kč ve dvou případech a ve výši 100 000 Kč v patnácti případech, a to s uvedením splatnosti a výše měsíčních splátek, takto vylákal finanční částku v celkové výši 2 100 000 Kč, přičemž Českou spořitelnu, a. s., uvedl v omyl tím, že sám vyhotovil a následně jí předložil potvrzení o výši pracovního příjmu jednotlivých osob vystupujících v právním postavením dlužníků nebo ručitelů, ve kterém záměrně uvedl nepravdivé údaje o zaměstnavateli a nepravdivou nadhodnocenou výši pracovních příjmů, přičemž výše pracovního příjmu dlužníka a ručitele byla rozhodnou skutečností k poskytnutí úvěru; zmíněné osoby vystupující v právním postavení dlužníků uvedl v omyl tím, že je buď požádal o ručení za vlastní úvěr a zatajil jim, že ve vztahu k České spořitelně, a. s., budou vystupovat v postavení dlužníka, nebo těmto osobám sdělil, že sám bude poté jejich úvěr splácet, ačkoli vzhledem ke své finanční situaci věděl, že nebude schopen tomuto příslibu dostát, peníze bezprostředně poté převzal buď od Ing. K., nebo od jednotlivých osob a použil je pro vlastní potřebu a do současné doby ani z části nevrátil,

2) dne 1. 8. 1996 ve V. M. vylákal od J. J. finanční částku ve výši 140 000 Kč, přičemž poškozeného uvedl v omyl tím, že mu přislíbil zapůjčené peníze vrátit nejpozději do 20. 3. 1997, ačkoliv vzhledem ke své finanční situaci věděl, že ve sjednaném termínu nebude schopen

svému závazku dostát, peníze do současné doby ani částečně nevrátil a způsobil J. J. škodu ve výši 140 000 Kč,

3) dne 14. 4. 1997 ve V. vylákal od D. J. finanční částku ve výši 200 000 Kč jako zálohu na prodej dřevní hmoty nacházející se na V. p. v katastru obce V., sám D. J. na skládku dřevní hmoty dovedl a dřevo označil jako vlastní majetek, podepsal kupní smlouvu a převzal uvedenou zálohu, přičemž následně poškozený D. J. zjistil, že majitelem dřevní hmoty je obchodní společnost T., spol. s r. o., čímž obviněný způsobil D. J. škodu ve výši 200 000 Kč,

4) ve dnech 28. 9. 1998 a 5. 10. 1998 v B. p. H. v prodejně E. J. K. & syn předstírali I. K. jako nájemce a obviněný P. M. jako ručitel uzavření tří smluv o finančním pronájmu, na základě kterých vylákali od tohoto prodejce videorekordér tov. zn. Philips, mini hi-fi systém tov. zn. Philips a barevný televizor tov. zn. Goldstar, čímž způsobili škodu pronajímateli – obchodní společnosti H. C., a. s., v celkové výši 21 168 Kč,

5) dne 10. 12. 1998 v Zemědělském družstvu J. – M., v obci J., O., jako jednatel obchodní společnosti A. A. K., s. r. o., vylákal 74 kusů jatečních vepřů v hodnotě 275 478 Kč s tím, že uhradí jejich cenu do 25. 12. 1998 podle vystavené faktury ze dne 11. 12. 1998, což do současné doby neučinil a vzhledem ke svým finančním možnostem ani učinit nemohl, neboť předmětné vepře obratem za cenu nižší prodal, a způsobil tak škodu Zemědělskému družstvu J. – M. ve výši 175 478 Kč, když při odběru zboží zaplatil zálohu ve výši 100 000 Kč.

Za tento pokračující zločin podvodu byl obviněný P. M. podle § 209 odst. 5 tr. zákoníku za použití § 45 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen ke společnému trestu v trvání osmi let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu ve všech typech obchodních společností a družstev na dobu deseti let. Rovněž bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací usnesením ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. 6 To 80/2010, odvolání obviněného podané proti rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný P. M. prostřednictvím obhájce dovolání, v němž odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Za jiné nesprávné hmotně právní posouzení obviněný považoval, že část jednání, za které mu byl uložen společný trest, byla promlčena. Pokud byl Okresním soudem ve Vsetíně dne 11. 8. 2003 vzat do vazby, stalo se tak po více než 5 letech od spáchání skutků popsaných v usnesení o zahájení trestního stíhání, takže jeho trestní stíhání bylo promlčené. Podle obviněného Okresní soud ve Vsetíně tento rozsudek vynesl i přesto, že skutky, za které jím byl odsouzen, byly promlčené, což Krajský soudu v Brně překlenul pokračující trestnou činností. Obviněný uplatnil i další námitky směřující proti správnosti skutkových zjištění a závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci, jakož i jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Brně a aby soudu prvního stupně přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru námitky obviněného, jimiž vytýká promlčení jím spáchané trestné činnosti, se netýkají meritorního rozhodnutí v nyní posuzované trestní věci, ale rozsudku Okresního soudu ve Vsetíně sp. zn. 4 T 126/2003, který není možno v dovolacím řízení přezkoumat. Soud rozhodující podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku o uložení společného trestu za pokračování v trestném činu je totiž vázán skutkovými zjištěními vyjádřenými ve zrušeném rozsudku. Námitka promlčení trestnosti skutků řešených Okresním soudem ve Vsetíně je sama o sobě nedůvodná, což vyjádřil ve svém rozhodnutí odvolací soud. Navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání odmítl, protože je zjevně neopodstatněné.

Poté, co Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné, že bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, zkoumal, zda je dovolání doloženo skutečnostmi dopadajícími na důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., protože dovolání může být relevantně podáno jen ze zákonem stanovených důvodů.

Shledal, že podané dovolání vyhovuje zákonným kritériím jen částečně, neboť pod označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nelze podřadit námitky, jimiž obviněný brojil převážně proti správnosti skutkových zjištění. Naopak ta část dovolání, v níž obviněný vytkl promlčení trestní odpovědnosti za část trestné činnosti kladené mu za vinu, odpovídá citovanému dovolacímu důvodu, protože jde o hmotně právní problematiku.

Obviněný byl rozsudkem Krajského soudu v Brně uznán vinným pokračujícím trestným činem podvodu, jehož páchání je vymezeno obdobím od 10. 6. 1996 do 1. 8. 2003, kdy došlo k útokům specifikovaným pod body I. a II. výroku o vině. Jde o jeden pokračující trestný čin, přičemž obviněný byl v nyní projednávané věci uznán vinným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2010, sp. zn. 46 T 5/2010, dílčími útoky vymezenými pod I. 1) až 41) a dalšími dílčími útoky téhož pokračujícího skutku – nyní uvedenými pod body II. výroku o vině v citovaném rozsudku – byl původně odsouzen rozsudkem Okresního soudu ve Vsetíně ze dne 29. 3. 2004, sp. zn. 4 T 126/2003. Krajský soud v Brně tedy uložil obviněnému za všechny dílčí útoky pokračujícího trestného činu společný trest podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku. Učinil tak tím, že zrušil výrok o vině a výrok o trestu v uvedeném rozsudku Okresního soudu ve Vsetíně (ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 6. 2004, sp. zn. 2 To 499/2004) a obviněného P. M. pod body I. 1) až 41), II. 1a) až 1q), 2), 3), 4a) až 4c), 5) výroku o vině uznal vinným jedním pokračujícím zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku. Obviněný spáchal tento zločin uvedenými dílčími útoky, přičemž dne 1. 8. 2003 se dopustil posledního dílčího útoku (viz bod I. 41/ výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně).

K promlčení, jehož se obviněný v projednávané věcí domáhá, je nutné uvést, že podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, která je stanovena v písm. a) až e) citovaného ustanovení. Důvody promlčení jsou především hmotně právní, protože uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin. Promlčení trestní odpovědnosti má i důležité procesní důsledky spočívající v tom, že trestní stíhání pachatele, jehož trestní odpovědnost za určitý trestný čin byla promlčena, nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno. Podle § 34 odst. 2 tr. zákoníku promlčecí doba počíná běžet u trestných činů, u nichž je znakem účinek anebo u nichž je účinek znakem kvalifikované skutkové podstaty, od okamžiku, kdy takový účinek nastal; u ostatních trestných činů počíná běžet promlčecí doba od ukončení jednání.

V projednávané věci byl obviněný odsouzen za pokračující zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, u něhož je stanoven trest odnětí svobody v trvání od pěti let do deseti let, což ve smyslu § 34 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku znamená, že trestní odpovědnost obviněného za tento zločin zaniká po uplynutí promlčecí doby činící patnáct let.

Pro běh promlčecí doby je rozhodný její počátek, a jak vyplývá z již zmíněného ustanovení § 34 odst. 2 tr. zákoníku, u trestných činů, u nichž není znakem účinek anebo u nichž není účinek znakem kvalifikované skutkové podstaty, promlčecí doba zde začíná běžet od okamžiku, kdy bylo ukončeno trestné jednání.

U pokračujících trestných činů (§ 116 tr. zákoníku) počíná běžet promlčecí doba trestní odpovědnosti od okamžiku, kdy byla ukončena trestná činnost, tj. od momentu, kdy pachatel ukončil jednání v rámci posledního dílčího útoku, nejde-li o čin, jehož znakem základní nebo kvalifikované skutkové podstaty je účinek. V projednávané věci byl tímto posledním dílčím útokem, jímž obviněný ukončil

pokračující jednání, čin spáchaný dne 1. 8. 2003. Od tohoto okamžiku začala plynout promlčecí doba, která – jak je výše uvedeno – činí patnáct let a pokud by běžela, aniž by byla přerušena [§ 34 odst. 4 písm. a), b) tr. zákoníku], uplynula by až dnem 1. 8. 2018.

Jestliže se tedy vychází z těchto základních hmotně právních hledisek založených na zjištěných skutkových okolnostech, je zřejmé, že v trestní věci obviněného P. M. nemohlo dojít k promlčení jeho trestní odpovědnosti, protože v době od spáchání posledního dílčího útoku pokračujícího trestného činu (zločinu) podvodu neuplynula zákonem vymezená promlčecí doba.

Na tomto závěru nemůže nic změnit ani to, že se jedná o pokračující trestný čin, o němž bylo rozhodnuto v souvislosti s ukládáním společného trestu podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku. I když byl obviněný odsouzen za dílčí útoky téhož pokračujícího trestného činu již dřívějším rozsudkem, který nabyl právní moci a který byl posléze zrušen ve výroku o vině a trestu v souvislosti s ukládáním společného trestu za pokračování v trestném činu, nelze se promlčení domáhat ve vztahu k jeho jednotlivým dílčím útokům.

Pro promlčení trestní odpovědnosti je rozhodný, jak již Nejvyšší soud zdůraznil, okamžik ukončení jednání pachatele (resp. okamžik, kdy nastal účinek) a k tomu je nutné vycházet ze skutkových zjištění, jež učinily soudy nižších stupňů a popsaly je ve výroku o vině odsuzujícího rozsudku. V případě pokračujícího trestného činu není možné odvozovat běh promlčení doby, resp. její počátek, od ukončení jednání u jednotlivých dílčích útoků (případně od doby, kdy nastal jejich účinek) nebo jen u některých z nich, ale běh promlčecí doby je třeba počítat od toho okamžiku, kdy bylo ukončeno jednání (resp. kdy nastal účinek) u posledního dílčího útoku. Rozhodné totiž je, že při postupu podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku o společném trestu za pokračování v trestném činu je soud vždy vázán též právní kvalifikací použitou ohledně dílčích útoků pokračujícího trestného činu v dřívějším pravomocném odsuzujícím rozsudku v tom smyslu, že musí vycházet z této právní kvalifikace při posuzování, zda později projednávaný skutek je dílčím útokem téhož pokračujícího trestného činu, tj. jestli dílčí útoky dříve odsouzené i nyní projednávané naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu a byly spáchány za podmínek pokračování ve smyslu § 116 tr. zákoníku (k tomu č. 56/2008-I. Sb. rozh. tr.). Ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku je totiž spojeno s rozhodováním o vině pachatele celým posuzovaným pokračujícím trestným činem. Proto lze společný trest uložit např. i v případě, když ohledně dřívějšího odsouzení, které se týká některých dílčích útoků tohoto pokračujícího trestného činu, platí fikce, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen (§ 45 odst. 3 tr. zákoníku). V případě ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu, a to i ve vztahu k otázce promlčení trestní odpovědnosti, je tudíž rozhodné, že soud rozhodující později není oprávněn přehodnocovat právní posouzení těch dílčích útoků pokračujícího trestného činu, jichž se týká dřívější pravomocný rozsudek, a to ani tehdy, kdyby měl pochybnosti o jeho správnosti.

Soudy nižších stupňů proto nepochybily, jestliže na základě kritérií vymezených v ustanovení § 45 odst. 1 a § 116 tr. zákoníku posoudily skutek spáchaný obviněným jako pokračující zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) tr. zákoníku a uložily mu za něj společný trest, přičemž se zřetelem na podmínky uvedené v ustanovení § 34 odst. 1, 2 a 3 tr. zákoníku nedošlo k promlčení trestní odpovědnosti obviněného za tento čin. Nejvyšší soud proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné.